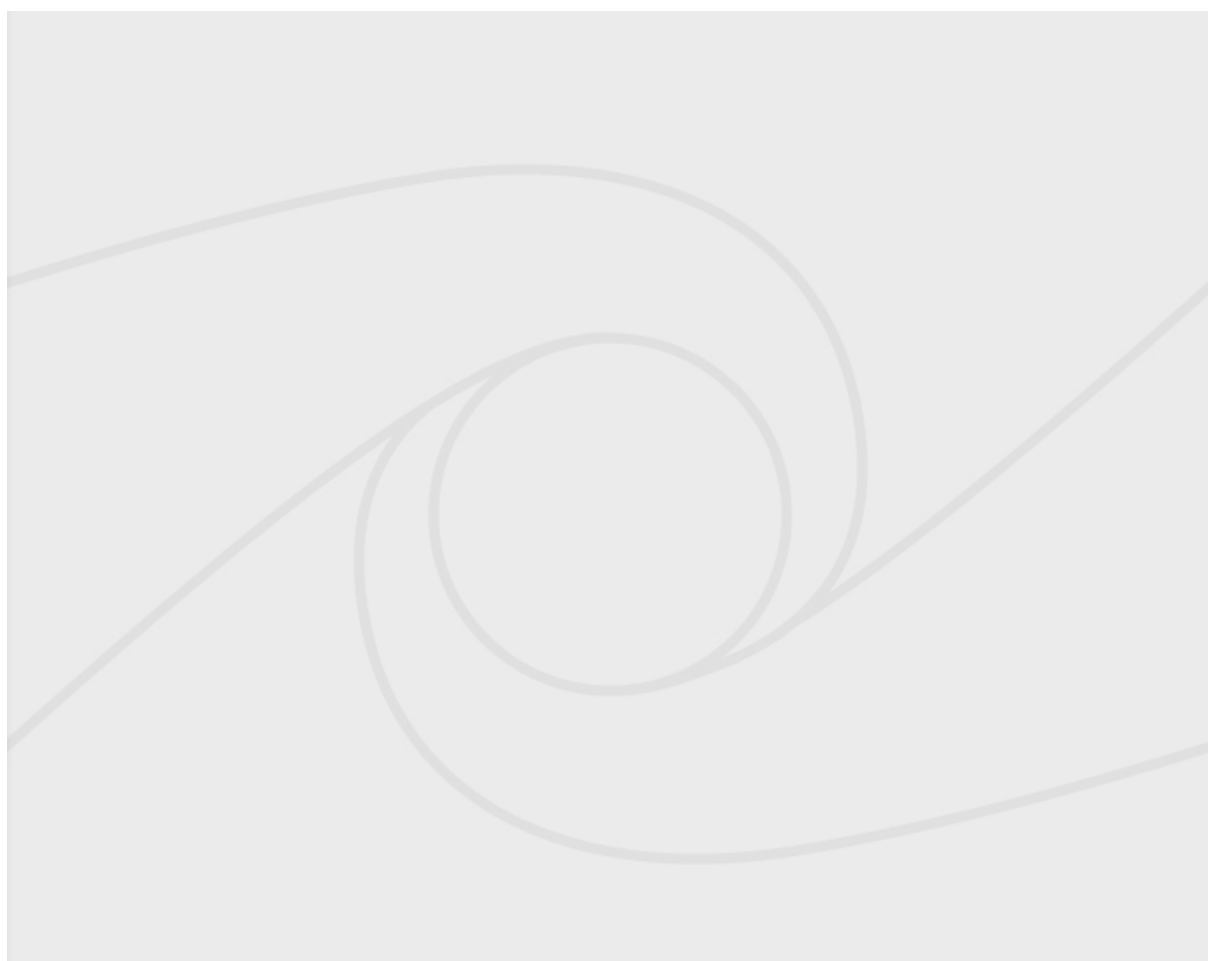

Kriminalomsorgens arbeidsdrift

Strategi og handlingsplan for arbeidsdriften 2005 – 2008

Forord

Strategien og handlingsplanen for arbeidsdriften som nå foreligger er et produkt av en lang prosess. En arbeidsgruppe la i 2003 fram sin rapport ”Arbeidsdriften – den sterkeste av alle drifter?”. Etter en høring, har forslag og tiltak til utvikling av arbeidsdriften blitt videre behandlet ved hjelp av en partssammensatt oppfølgingsgruppe, og senere en gruppe som konkret utarbeidet utkast til strategi og handlingsplan. Etter noe justering, foreligger nå vår endelige strategi og handlingsplan. Jeg vil takke alle som har bidratt i prosessen! Det har vært stor enighet i etaten om retningen strategien gir, og det lover godt for en krevende tid når prosessen nå skal føres videre og handlingsplanen gjennomføres!

Arbeidsdriften er den største daglige aktiviteten for innsatte i norske fengsler ved siden av undervisning og programvirksomhet. Arbeid utgjorde ca 75 % av aktivitetstilbudet i 2004. Det er en utfordring for mange fengsler å tilby tilstrekkelig aktivitet til sine innsatte. I statistikken for dagpengeutbetaling kan vi se at ca 20% av de innsatte mangler tilbud. Dette trenger ikke gi et bilde av isolasjon, da disse likevel kan få fritidstilbud og annen korttidsaktivisering, men det viser likevel et klart behov for forbedring.

En stor gruppe innsatte har en svak tilknytning til arbeidslivet. Fafos levekårsundersøkelse blant innsatte i 2004 viser at kun 31 prosent av var i lønnet arbeid ved fengsling. Av den resterende gruppen var det også få som var under utdanning. Undersøkelsen viste videre et lavt utdanningsnivå i forhold til befolkningen for øvrig. Innsatte er en gruppe som er marginalisert i utgangspunktet, og som er en stor utfordring for kriminalomsorgen å gi det riktige tilbudet til.

Strategi for faglig virksomhet i kriminalomsorgen (2004 – 2007) fastsetter

målene for den faglige virksomheten, og er førende for arbeidsdriften. Arbeid er vesentlig for å være selvhjulpent og for integrering i samfunnet. Muligheten for å kunne få arbeid er et av de viktige elementer i vurderinger rundt fare for tilbakefall til kriminalitet. Å styrke innsattes tilknytning til arbeidslivet er derfor et bidrag til å legge til rette for et liv uten kriminalitet etter løslatelse. I dag gir arbeidsdriften i begrenset grad arbeidserfaring som kvalifiserer for det ordinære arbeidsliv. Arbeidslivet har endret seg, uten at arbeidsdriften har endret seg tilsvarende.

De innsatte som skal aktiviseres, er utgangspunktet for utvikling av arbeidsdriften. Ambisjonen er å få en arbeidsdrift som kan møte den enkelte innsattes behov for aktivitet. Dette skal være utgangspunktet når prosjekter planlegges, gjennomføres og evalueres. I utviklingen skal det også legges vekt på at kvinner skal ha like gode tilbud som menn, og at utenlandske innsattes behov spesielle behov ivaretas

For noen innsatte kan behovet være å få tiden til å gå. De har arbeid ved løslatelse, og trenger ikke opplæring og arbeidstrening. Disse skal kunne få dette tilbudet. Mange har fysiske og psykiske helseplager, økonomiske problemer og andre sosiale problemer. Her vil det være store og sammensatte behov både under fengselsoppholdet og ved integrering i samfunnet etter løslatelse. For noen er målet å komme i arbeid, arbeidstrening eller skole etter løslatelse. Andre innsatte er uføretrygdet, og målet kan være en meningsfull aktivitet under fengselsoppholdet og etter løslatelse.

Arbeidsdriften skal drive en aktivitet som kan være kvalifiserende ut ifra den enkeltes ståsted. Det er en utfordring som krever stor kompetanse og målrettede planer. Derfor må vi også evaluere

prosjektene og utviklingstiltakene som vi
setter i verk i strategiperioden.

Kristin Bølgen Bronebakk
ekspedisjonssjef

Innledning

Arbeidsdriften omfatter ulike typer av verksteddrift. Av verkstedene utgjør snekker-/trevareverkstedene ca 32%, maskin-/metall verkstedene ca 16%, montering, pakking og ”småindustri” ca 16 %, gårds-, skog- og landbruk ca 9%, tekstil/forming ca 7% og gartneri ca 3%. Ansatte i verkstedene avspeiler når det gjelder utdannelse i stor grad de typer verksteder som er etablert. Aldersmessig er ca 55% av ansatte i arbeidsdriften over 45 år. Kjønnfordelingen på ansatte i arbeidsdriften er 87% menn og 13% kvinner.

For øvrig omfatter arbeidsdriften det arbeid som er nødvendig for fengselets drift og vedlikehold, så langt dette er

hensiktsmessig og faglig tilfredsstillende, som renhold, kjøkkenarbeid, arbeid i tøylager/vaskeri, vedlikeholds- og reparasjonsarbeider.

Kriminalomsorgen kan også gi innsatte tillatelse til å delta i arbeid utenfor fengsel dersom sikkerhetsmessige grunner ikke taler mot det, og det ikke er grunn til å anta at innsatte vil unndra seg gjennomføringen av straffen. Frigang til arbeid er en del av strategien for arbeidsdriften.

For innsatte i varetekt er det frivillig å delta på aktiviteter i fengselet. For innsatte på dom er det aktivitetsplikt på dagtid, der arbeidstiden vanligvis er fra kl. 08.00 til 15.00.

Definisjon

Arbeidsdriften omfatter det arbeid innsatte tilbys for daglig sysselsetting. Det omfatter også det arbeid som er nødvendig for fengselets drift og vedlikehold, så langt dette er hensiktsmessig og faglig tilfredsstillende, som renhold, kjøkkenarbeid, arbeid i tøylager/vaskeri, vedlikeholds- og reparasjonsarbeider (jmfør strgfvl §18). I strategidokumentet inkluderes også tilrettelegging av frigang til arbeid som en del av arbeidsdriftens virksomhet.

Rammer og regelverk

Arbeidsdriftens virksomhet er regulert i straffegjennomføringsloven, og virksomheten drives innenfor kriminalomsorgens rammer. Sentralt er § 3 om innhold og §18 om arbeid, opplæring, program og andre tiltak, og tilhørende forskrifter og retningslinjer.

Arbeidsdriften er også underlagt arbeidsmiljølovens bestemmelser. I hvilken grad arbeidsmiljølovens regler omfatter innsatte, framkommer i egen forskrift (kgl.res av 17.6.1977). Hovedpoenget er at lovens regler om helse, miljø og sikkerhet kommer til anvendelse når disse gruppene utfører arbeid. Det er per mars 2005 lagt fram et forslag til ny arbeidsmiljølov. Annen sentral lovgivning som berører arbeidsdriften er lov om yrkesskadeforsikring og folketrygdloven (regler for trygdeytelser ved yrkesskade).

Av regelverk rundt økonomi og administrasjon, nevnes spesielt regler om offentlig anskaffelser (lov 1999 nr. 69 og forskrift 2001 nr. 616). Det er gitt egne instruksjoner og retningslinjer om økonomiforvaltning og arbeidsdriften.

Arbeidsdriften berøres også av internasjonalt regelverk og rekommandasjoner om behandling av innsatte. Spesielt nevnes Den Europeiske Menneskerettskonvensjonen (EMK) og ILO-konvensjonen om tvangsarbeid, samt De Europeiske Fængselsregler (Rekommandasjon nr. R (87) 3. Disse Fængselsreglene er anbefalinger fra Europarådet om behandling av innsatte og omtaler også arbeidstilbud i fengsler og gir anbefalinger om innhold og organisering. Reglene er under revidering, og ventes vedtatt i 2005.

Mål

Arbeidsdriften skal bygge opp under kriminalomsorgens målsettinger og formålet med straffen. Arbeidsdriften skal legge til rette for en trygg og sikker sysselsetting av alle innsatte. Innholdet i sysselsettingen skal kunne tilføre ferdigheter og kunnskaper, og styrke innsattes mulighet for arbeid etter løslatelse.

For å oppnå de overordnede målene, settes det opp fire delmål for utviklingen av arbeidsdriften i perioden 2005 – 2008, med strategi og handlingsplan:

Delmål 1

Arbeidsdriften skal kunne gi kompetanse for det ordinære arbeidsliv og skape reelle jobbmuligheter ved løslatelse.

Delmål 2

Arbeidsdriften skal være en integrert del av rehabiliteringsarbeidet i fengslene.

For å oppnå disse målene, er ytterligere to delmål viktige:

Delmål 3

Ansattes kompetanse skal utvikles for å møte nye krav til arbeidsdriften.

Delmål 4

Ledelse og administrasjon av arbeidsdriften skal videreutvikles og tilpasses nye krav til arbeidsdriften.

Delmål 1. Arbeidsdriften skal kunne gi kompetanse for det ordinære arbeidsliv og skape reelle jobbmuligheter ved løslatelse

Strategi	Tiltak	Tid	Ansvar
Tilrettelegge for et godt samarbeid med det ordinære arbeidsliv i lokalmiljøet	Utrede muligheten for utvidet samarbeid med private bedrifter i arbeidsdriften, herunder hvordan dette kan gi gjensidig utbytte ved at innsatte får tilført kompetanse i moderne arbeidsliv og at bedrifter kan nå bedriftsøkonomiske mål.	311205	En region
	Etablere et løpende samarbeid med de sentrale arbeidsgivere og arbeidstakerorganisasjonene.	311205	KSF
Øke bruk av frigang til bedrifter utenfor fengslene.	Kartlegge mulighetene for økt frigang til arbeid og utarbeide planer for hvordan dette kan gjøres.	311206	Alle fengsler
	Resultatkrav settes etter at planene er lagt.		Alle regioner
Omstille arbeidsdriftens tilbud fra mindre fleksible industriarbeidsplasser til større mangfold.	Utrede mulighetene for at enkelte fengsler kan legge om produksjonen. Utredningene skal vektlegge å tilføre flere tilbud innen serviceyrker, bruk av moderne teknologi og kunnskap, og redusere antall industriarbeidsplasser som ikke bidrar til kompetanseutvikling. Andre etater trekkes inn i utredningen.	300606	Alle Regioner
	Planlegge og gjennomføre omlegging til ny virksomhet i enkelte fengsler. Investeringsbehov og andre økonomiske konsekvenser av omstillingen skal utredes.	311208	En eller flere regioner
Integrere administrative oppgaver i arbeidsdriften som en del av tilbudet for innsatte.	Vurdere hvilke fengsler som er aktuelle for prosjekter der arbeidsområdene for innsatte utvides til også å omfatte administrative og økonomiske oppgaver. Vurdering må skje i samarbeid med bl.a. skole og Aetat.	311205	Alle regioner
	Gjennomføre og evaluere to prosjekter der arbeidsområdet for innsatte utvides til også å omfatte administrative og økonomiske oppgaver. I prosjektene må det spesielt tas hensyn til organisering av arbeidsledelse, samt muligheter og sikkerhetsmessige begrensninger ved IKT-bruk	311207	To fengsel

Delmål 2. Arbeidsdriften skal være en integrert del av rehabiliteringsarbeidet i fengslene

Strategi	Tiltak	Tid	Ansvar
Styrke samhandling mellom ledelse, fengselsbetjenter, andre ansatte i fengslene og verksbetjentene.	Gjennomgå rutiner og planlegge lokalt samarbeid. Tiltak som gir møtepunkter for forpliktende samhandling skal vektlegges. Det skal her sikres at verksbetjentene - har en rolle i planarbeid rundt enkeltinnsatte, herunder å gi råd om utvelgelse av innsatte til programmer eller andre tiltak. - deltar på felles læringsarenaer, i arbeidsgrupper og generelt arbeid rundt utvikling av rehabiliteringsarbeidet i fengslene	300606	Alle fengsler
Styrke arbeidsdriften som en øvingsarena for relevante ferdigheter som læres i kriminalomsorgens programmer	Ved etablering av programmer i fengslene skal verksbetjentene gis god informasjon om innhold, hvordan ferdigheter kan trenes på i en arbeidssituasjon og hvilke deltakere i arbeidsdriften som også deltar i program.	løpende	Alle fengsler
Styrke forvaltningssamarbeidet der arbeidsdriften er arena.	Gjennomføre og evaluere lokale og /eller regionale samarbeidsprosjekter der arbeidsdrift og andre etater er involvert blant andre skole, Aetat og helsetjenesten. Minst et prosjekt skal innebære en organisering med delt arbeidsdag der innsatte i utgangspunktet har flere enn en aktivitet i løpet av en dag. Utrede og etablere samarbeidsprosjekt mellom skole/fagopplæringskontor, Aetat og kriminalomsorgen for å utvikle arbeidsdriften til å gi mer formell kompetanse, herunder være praksissted for lærlinger og lære kandidater Ansatte i arbeidsdriften skal delta i oppfølgingen av rundskriv om samarbeid mellom skole og kriminalomsorg, og i samarbeidet utvikle flere muligheter for at arbeidsdriften kan være lærebedrifter for innsatte. Utrede muligheter for og legge forholdene til rette for at en AMB kan få i oppdrag å drive en del av arbeidsdriften i et fengsel. Eventuelt gjennomføre et pilotprosjekt med evaluering	Forslag innen 311205 Gj.ført 311208 Forslag innen 311205 løpende 311205 311207	Region KSF/en region Alle fengsler Et fengsel Et fengsel
Støtte opp under kriminalomsorgens mål og formålet med straffen også ved innhenting av arbeidsoppdrag og organisering av innsattes arbeid.	Vurdere i lokale planer for arbeidsdriften, hvordan arbeidsdriften kan utføre arbeid som er nyttig for samfunnet, herunder for grupper med spesielle behov, offer for kriminalitet mv. Fremme samarbeid mellom friomsorgen og fengslene i utvikling av arbeidstilbudet.	Hele Strategi perioden Hele strategi perioden	Alle fengsel Re-gionene

Delmål 3. Ansattes kompetanse skal utvikles for å møte nye krav til arbeidsdriften

Strategi	Tiltak	Tid	Ansvar
Benytte tverrfaglig kompetanse i arbeidsdriften, som forvaltningssamarbeidspartnere, kontaktbetjenter, fritidskonsulenter mv.	Ved planlegging og gjennomføring av pilotprosjektene som følge av strategien, skal det vurderes om disse kan prosjektorganiseres/teambaseres og om man kan benytte kompetanse på tvers av fengslene (spesialisering).	300606	Alle fengsler
	Etablere rutiner for at kontaktpersoner i andre etater (Aetat, skole, helse ea.) inviteres til og holde kurs/ gi informasjon til innsatte og ansatte i arbeidsdriften, og planer for dette tas inn i lokale samarbeidsavtaler.		
Kompetanseheving av nåværende verksbetjenter	Gjennomføre hospiteringsordninger der ansatte i arbeidsdriften hospiterer ved private bedrifter, arbeidsmarkedsbedrifter eller lignende.	311206	Alle regioner
	Evaluere verksbetjentutdanningen og videreutvikle utdanningen for ansatte i arbeidsdriften.	311206	KRUS/ekstern evaluering
	I arbeidet med utvikling av kvalitet i miljøarbeidet, vurdere behovet for og anbefale kompetanseutviklingstiltak for ansatte i arbeidsdriften.	311205	KRUS
	Følge opp kompetanseutvikling i miljøarbeid for ansatte i arbeidsdriften	311206	KRUS/regionene
	Utvikle et eget lederutviklingsprogram for ledere for arbeidsdriften.	311205	KSF
	Ved omlegging av arbeidsdriften i fengslene lages egen vurdering av kompetansebehov rettet mot ny virksomhet.	Ved omlegging	Aktuelle fengsler
	Sikre oppdatert HMS-kompetanse til ansatte i arbeidsdriften,.	løpende	Alle fengsler

Delmål 4. Ledelse og administrasjon av arbeidsdriften skal videreutvikles og tilpasses nye krav til arbeidsdriften.

Strategi	Tiltak	Tid	Ansvar
Tilpasse administrative støttefunksjoner og ledelse.	Utrede om enkelte administrative funksjoner skal sentraliseres, herunder kontraktsinngåelser, offentlige anskaffelser, salg, produktutvikling, markedsføring og lagerstyring.	311206	KSF
	Etablere internettbasert salg- og markedsføringsløsning.	311207	En region
	Etablere oversikt over tilbudene i arbeidsdriften på kriminalomsorgen.no	311205	KSF
	Etablere tverregional faggruppe for arbeidsdriften, der også KSF, KRUS og KITT deltar.	311005	KSF /regionene
Integrere innsattes rettigheter i kriminalomsorgens HMS-arbeid.	Skaffe oversikt over relevant HMS-regelverk, herunder oppdatering av rundskriv nr 20 G – 87/81.	311205	KSF
	Videreutvikle gode rutiner for at innsatte får relevant HMS-opplæring og at helsetjenesten i fengslene og fengselet samarbeider for å sikre at innsatte blir satt til egnet arbeid. Nødvendige hensyn må tas for innsatte med språkproblemer.	311205	Alle fengsler
Avklare roller og ansvar	Tydeliggjøre verksbetjentrollen i stillingsbeskrivelser og lønn- og personalpolitikken, (stillingsbeskrivelser, stillingsvurderinger og lignende) slik at det ikke er tvil om oppgaver og ansvarsområder. Dersom verksbetjenten har ansvaret for å finne aktuelle frigangsplasser, må dette framkomme tydelig.	Strategi-perioden	KSF/regionene/ Alle fengslene

Økonomiske og administrative konsekvenser

Omlegging og utvikling av arbeidsdriften vil kunne få både økonomiske og administrative konsekvenser. Alle forslag og planer skal inneholde en utredning om økonomiske, administrative konsekvenser. Tiltak som ikke kan dekkes innenfor egne rammer må vurderes i de årlige budsjettprosesser lokalt, regionalt og sentralt.

I tillegg til økonomiske og administrative konsekvenser må utredninger og tiltak inneholde vurderinger som gjelder konsekvenser for arbeidsmiljøet for innsatte og ansatte, samt sikkerhetsmessige konsekvenser.